

KEB VERDWIJNT ALS DE BETONBLOK IN DE GROND

Henk Hazelhorst

In Delfzijl staat op het grote terrein van Akzo een oud fabrieksgebouw, KEB geheten. Hierin was tot 1983 het Kwik Elektrolyse Bedrijf gevestigd. Jarenlang is daar chloor en natronloog geproduceerd uit zout, met behulp van kwik.

Als onderdeel van een chloorsaneringsplan van Akzo is de produktie vorig jaar gestopt. In Rotterdam is een nieuw bedrijf voor chloorproduktie gestart waar met een ander proces, diafragma-elektrolyse, gewerkt wordt.

Akzo ging voortvarend te werk bij het saneren van de fabriek. Daarbij werd een geheel nieuwe saneringsmethode gebruikt, en bleef men buiten elke wettelijke vergunningverlening. Een verbazingwekkend staaltje milieumanagement.

De hele saneringsoperatie kan onderverdeeld worden in drie fasen. 1 Het kwikvrij-maken van de installaties. Sommige installaties zijn tijdens het proces in aanraking geweest met kwik. Na het stoppen van de produktie bleef kwik achter, in de gewone metaalvorm. De installaties zijn afgetapt en gespoeld. Het kwik is verkocht voor hergebruik.

2 De ontmanteling, het weghalen van de installaties. Voor een deel van de installaties levert dit geen problemen op, ze zijn nooit in contact geweest met kwik. Maar een ander deel is dat wel. Sommige delen waren nog bruikbaar, ze zijn verkocht naar Engeland, waar ze opnieuw zullen worden gebruikt in een kwik-elektrolyse-fabriek. Een ander deel was sterk verontreinigd met kwik en is afgevoerd naar een zoutmijn in Duitsland.

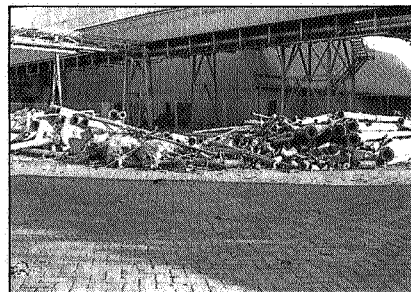
De metalen delen zijn naar Hoogovens gestuurd. Daar zijn ze versmolten. Waarschijnlijk zat hierin niet erg veel kwik, want kwik penetreert moeilijk in metaal. Maar de gehalten zijn niet onderzocht, dus zekerheid is er niet. De ontmanteling is inmiddels voltooid.

3 De herbesteding. Akzo ziet om gezondheids- en milieuhygiënische redenen af van

het opnieuw gebruiken van het gebouw. De werknemers zouden beschermd moeten worden tegen kwikdampen. De muren zijn verontreinigd met kwik, plaatselijk zelfs zo erg, dat de concentraties hoger zijn dan de normen in de Wet Chemische Afvalstoffen. Omdat afvoer duur wordt — bovendien waar moet je ermee naar toe — heeft Akzo een nieuwe methode bedacht. De fabriek wordt vergruisd en in beton gestort. Waterdicht beton wel te verstaan, in de bestaande waterdichte kelders van de oude fabriek. Dus ligt er straks een waterdicht betonblok, dat in al zijn waterdichtheid wel kwik bevat. Wat doe je daarmee? Weliswaar is een blok beton een stevige fundering. Akzo legt er nog een beschermende slijtlaag overheen en het concern begint er 'een nieuwe activiteit'. Wat dit inhoudt weigert men vooralsnog te zeggen. Eind dit jaar weten we hopelijk meer.

Niet gehinderd door openbare procedures Juridisch heeft deze operatie voor Akzo een heel voordelige kant. Oponthoud door openbare inspraakprocedures was er niet. De operatie valt namelijk, zo zeggen Akzo en de overheid, buiten elke milieuwetgeving. En dat, terwijl deze operatie ontzettend belangrijk is voor het milieu. Niet alleen ter plekke, maar ook voor de milieubescherming in het algemeen. Hier wordt immers een totale nieuwe saneringsmethode gebruikt zonder dat deze getoetst wordt. Hoe kan het nu dat Akzo alle juridische klippen kan omzeilen? Laten we de wetten die van toepassing zouden kunnen zijn eens bekijken.

Zoals bekend zit er een gat in de *Wet Chemische Afvalstoffen* waardoor export van chemisch afval vrij is. Onze huidige regering is niet van plan dit te veranderen. De muren bevatten plaatselijk zoveel kwik dat het als chemisch afval aan te merken zou zijn. Ware het niet dat de WCA, vreemd genoeg, bouwen sloopafval uitsluit. Dus het maakt niet uit hoeveel gif er in bouw- en sloopafval zit, het

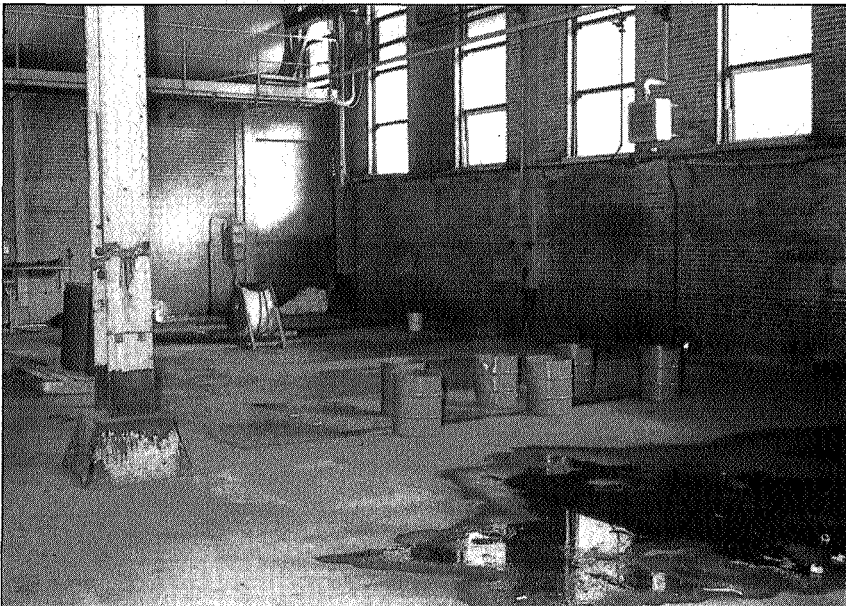
Afbraak van de KEB

is geen chemisch afval in de zin der wet, en in principe mag je het op elke stortplaats storten!

Afvalstoffenwet. Verwerking van afval op eigen terrein is vrij. **Hinderwet.** geldt niet voor dit terrein. Het terrein valt onder de Mijnet, en dan is de Hinderwet automatisch uitgeschakeld. Had de Hinderwet wel gegolden, dan was een aanvullende vergunning voor deze activiteit nodig geweest. Daarbij kan de operatie milieuhygiënisch getoetst worden. Er is een mijnreglement op grond van de *Mijnet*. Volgens Akzo en het Staatstoezicht op de Mijnen (de bevoegde instantie) hoeft Akzo de operatie alleen maar te melden. De Werkgroep Eemsmond meent daarentegen dat een aanvullende vergunning nodig is. Ze heeft dit laten weten aan het Staatstoezicht in een brief. Hoe deze kwestie uitpakt is nog onduidelijk.

Bodemverontreiniging

Naast de vervuiling van het gebouw speelt nog iets anders, de bodem rond en onder het gebouw is mogelijk vervuild. Akzo zegt dat dit onwaarschijnlijk is. In het gebouw zelf is weliswaar ruw met kwik omgesprongen, maar de kelders zijn waterdicht. Het kwik heeft zich dus niet kunnen verspreiden, aldus Akzo. Het is echter maar de vraag of de kwikverontreiniging zich niet heeft kunnen verspreiden.

Het schoonmaken van de KEB

Akzo loosde in het verleden kwik via een groot aantal leidingen. Dit betrof oa. gemorst kwik, dat in afvoerputjes geveegd werd. Deze leidingen liepen ongeordend zowel onder de kelders als door de bodem rond de kelders. Toen in de zeventiger jaren Akzo de kwiklozingen ging saneren heeft het erg veel moeite gekost alle lozingsputten te vinden. Het is zeker niet onwaarschijnlijk dat kwik in de bodem terecht gekomen is, want controle was er niet.

Akzo zelf voert momenteel regelmatig kwikmetingen uit in het grondwater. In een gesprek met vertegenwoordigers van de Werkgroep Eemsmond werd niet ontkend, zelfs na drie keer nadrukkelijk vragen, dat de bodem verontreinigd is. Wel werden veel versluierde

woorden gesproken.

Bij de provinciale waterstaat staat het terrein bekend als 'suspekt', maar heeft geen prioriteit. Vanuit milieu-oogpunt moet wanneer de bodem echt vervuild is, de bodemsanering tegelijk met de sanering van het gebouw plaatsvinden.

De minst slechte der kwaden

Uit het voorgaande moet niet de konklusie worden getrokken dat Akzo op een slinkse wijze een verontreinigde fabriek laat verdwijnen. Belangrijk is dat we hier te maken hebben met een gat in de milieuwetgeving. Dit gat zou er niet zijn als de verouderde Mijnwet hier niet gold, of de wet op de bodembescherming al klaar was. Hierdoor is een openbare toetsing, met inspraak van derden onmogelijk.

Akzo heeft de openbaarheid niet echt geschuwd. Zo verscheen het bericht van de komende sanering in diverse kranten en in een personeelsblad van Akzo. Ook heeft Akzo overleg gevoerd met diverse overheden, zelfs waar dat niet verplicht was. Ook was een uitgebreid gesprek met de Werkgroep Eemsmond mogelijk. Maar tot echte openbaarheid met inspraak kwam het niet.

Ook de manier van saneren is niet de slechtste. Het gebouw leeg laten staan kan niet. Het gaat vervallen, er hoopt zich vuil op en er dreigt instorting. Het gebouw opnieuw gebruiken is slecht voor de gezondheid van de werknemers. Afvoeren is duur, bovendien zijn er niet veel plaatsen waar het puin naar toe kan.

Gekonteerd storten in beton is dus vooralsnog beter.

Aan controle na het storten ontbreekt het. Akzo gaat waarschijnlijk door met de analyses van het grondwater maar houdt deze voor zich. In brieven aan diverse instanties wijst de Werkgroep Eemsmond hierop. Ze vraagt op deze controle door Akzo toe te zien. Verder meent de Werkgroep dat het storten in beton een tijdelijke opslagmaatregel moet zijn, en alleen als zodanig aanvaardbaar is, totdat een goede verwerkingsmethode voorhanden is, het liefst met terugwinnen van het kwik. Deze eindoplossing mag niet in de weg worden gestaan door de 'nieuwe activiteit', wat dit ook zij. Daarop moet worden toegezien als (hopelijk) voor de 'nieuwe activiteit' milieuvergunningen nodig zijn.

Tot slot nog de opmerking dat waarschijnlijk ook aan de 'nieuwe activiteit' eens een eind komt. Opgepast moet worden dat dan niet vergeten is dat er nog een blok kwikbeton ligt. Dit zou dan gemakkelijk verwijderd kunnen worden zonder met de verontreiniging rekening te houden.